

Research Article

Journal of Industrial and Organizational Psychology Studies

J Ind Organ Psychol Stud
2020 7(2), 321-336
DOI: 10.22055/jiops.2020.33626.1188

Received: 16.05.2020
Accepted: 22.11.2020

**Designing and Validating an Adult Education Assessment
Model in Counseling and Rehabilitation Centers**

Ramin Gharibzadeh^{1*}
Ali Aghaei Khane Barg²
Mohsen Talebzadeh³
Mahdi Ebrahimi⁴

1. PhD Student in Educational Management, Department of Educational Sciences, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran
2. PhD Student in Educational Management, Department of Educational Sciences, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran
3. Assistant Professor, Department of Leadership and Educational Development, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
4. MA Student of Human Resources Education and Improvement, Department of Leadership and Educational Development, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Citation: Gharibzadeh, R., Aghaei Khane Barg, A., Taleb Zadeh, M., & Ebrahimi, M. (2020). Designing and validating an adult education assessment model in counseling and rehabilitation centers. *Journal of Industrial and Organizational Psychology Studies*, 7(2), 321-336.

Abstract

Introduction

Today, education experts believe that education is not a cross-sectional, but a lifelong one. We must break the rule that only the classroom is suitable for education and training. One of these training is adult training. Implementing adult education programs requires an appropriate model. Due to the lack of a native model of adult education in line with the culture of the community, the main purpose of the present research was to design and validate a model for assessing adult education in counseling and rehabilitation centers.

* **Corresponding Author:** Ramin Gharibzadeh
Email: Gharibzadeh@uma.ac.ir

Method

The present research method was qualitative, and purposive and snowball sampling method was used for it. Initially, semi-structured interviews were conducted with experts from counseling and rehabilitation centers, which continued until the saturation point (12 people). Data obtained from the interviews were analyzed by theme analysis method using N-Vivo 10 software. The fuzzy Delphi technique was used for qualitative validation and consensus among experts to make the identified components and indicators. After the fuzzy Delphi stage, a list of identified dimensions, components, and indicators was made available to several university professors and Ph.D. students who specialized in the field of adult education. They made corrections to the correctness and appropriateness of the selected equivalents and terms. The dimensions, components, and indicators of the Adult Education Assessment Model were ensured.

Results

Based on the results, the final model for assessing adult education in counseling and rehabilitation centers was designed, which includes 6 dimensions (including group orientation, motivation, budget, attention to limitations, accuracy in training and fitness), 10 components, and 48 indicators.

Discussion

Paying attention to adult education and managing the educating of this group, is one the features of one developed society. The researches have shown that there is a difference between the learning methods of adults and children. Also, adult education couldn't use the techniques used in teaching for children, so it was necessary to focus more on practical models instead of theoretical models. Counseling and rehabilitation centers should consider the underlying, environmental, and causal factors resulting from the present study.

Keywords: adult education, assessment, modeling, counseling centers, rehabilitation

طراحی و اعتبارسنجی مدل سنجش آموزش بزرگسالان در مراکز مشاوره و توانبخشی

رامین غریب‌زاده^{۱*}

علی آقایی خانه برق^۲

محسن طالب‌زاده^۳

مهدی ابراهیمی^۴

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
۲. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
۳. استادیار گروه رهبری و توسعه آموزشی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
۴. دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش و بهسازی منابع انسانی، گروه رهبری و توسعه آموزشی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

چکیده

اجرای برنامه‌های آموزش بزرگسالان، مستلزم داشتن مدل مناسب است. با توجه به نبود الگوی بومی آموزش بزرگسالان همراستا و متناسب با فرهنگ جامعه، هدف اصلی پژوهش، طراحی و اعتبارسنجی مدل سنجش آموزش‌های بزرگسالان در مراکز مشاوره و توانبخشی بود. در این پژوهش، از روش کیفی و نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی استفاده شد. در ابتدا با خبرگان مراکز مشاوره و توانبخشی مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته به عمل آمد که تا رسیدن به اشباع نظری (۱۲ نفر) ادامه پیدا کرد. سپس داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها به روش تحلیل تم و با استفاده از نرم‌افزار N-vivo 10 تحلیل شد. برای اعتبارسنجی کیفی و اجماع بین خبرگان در جهت واقعی بودن مؤلفه‌ها و شاخص‌های شناسایی شده از فن دلفی فازی استفاده شد. پس از

* نویسنده مسئول: رامین غریب‌زاده

مرحله دلفی فازی، فهرست ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های شناسایی شده در اختیار چند نفر از اساتید دانشگاه و دانشجویان دکترا که در حوزه آموزش بزرگسالان تخصص داشتند، قرار گرفت که با انجام اصلاحات از صحیح و مناسب بودن معادل و اصطلاحات انتخاب شده برای نام‌گذاری ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها اطمینان حاصل شد. بر این اساس، مدل نهایی سنجش آموزش بزرگسالان مراکز مشاوره و توانبخشی طراحی شد که شامل ۶ بُعد (شامل گروه‌مداری، ایجاد انگیزه، بودجه، توجه به محدودیت‌ها، دقت عمل در آموزش و تناسب)، ۱۰ مؤلفه و ۴۸ شاخص بوده است.

کلیدواژگان: آموزش بزرگسالان، سنجش، مدل‌سازی، مراکز مشاوره، توانبخشی

مقدمه

نیاز انسان به راهنمایی و مشورت گرفتن از دیگران در تصمیم‌گیری، انتخاب و به کارگیری راه‌حل‌های مناسب در زندگی بر کسی پوشیده نیست (Talebi, Karami, & Gutach, 2020). آموزش بزرگسالان به معنای عام خود از دیرباز وجود داشته و انسان‌ها در طول تاریخ از تجارب یکدیگر درس‌ها آموخته و این دانش و آگاهی را از نسلی به نسل دیگر انتقال دادند. با این وصف آموزش بزرگسالان از قرن هجدهم به عنوان شاخه‌ای از آموزش و پرورش رسمی شکل گرفت. بدون تردید آموزش بزرگسالان با سوادآموزی آغاز شد اما به تدریج تغییرات اساسی در مفاهیم، روش‌ها و محتوای آن ایجاد گردید (Omidian, Dehgani, & Romzi, 2017).

امروزه متخصصان تعلیم و تربیت بر این باورند که آموزش مقطعی نیست، بلکه مادام‌العمر است؛ باید این قاعده را که فقط کلاس درس برای آموزش مناسب است در هم بشکنیم؛ آموزش باید شبانه‌روزی باشد و هرگز به چهار دیواری کلاس و آموزشگاه محدود نشود؛ و هر جا که انسان‌ها هستند آموزش نیز باید باشد. یاددهی باید به یادگیری منجر شود و دنیای ما، انسان‌های فرهیخته‌تری می‌خواهد که ارزش‌های معنوی و اخلاقی شایسته‌ای را در زندگی شخصی خود تجربه کرده باشند. باید فراتر از مرز سوادآموزی، انسان‌ها تعامل را بیاموزند و باید به مردم هر آنچه را که از آنان انسان می‌سازد یاد داد (Glsanamloo, 2010). با گسترش علوم اندیشمندانی چون Paolo Phrier فیلسوف برزیلی، ویژگی‌های جدیدی به اصول آموزش بزرگسالان همچون بیداری سیاسی طبقات مردمی و بحران نخبگان افزود. به نظر Phrier

مردمی کردن عمومی، بدون مردمی کردن فرهنگ یا به سخنی، تعلیم و تربیت توده‌های بی‌سواد که به دلیل بی‌سوادی به آن‌ها ظلم شده، غیرقابل تصور است (Glsanamloo, 2010). متخصصان تعلیم و تربیت معتقدند که در آموزش بزرگسالان نباید فقط به تدریس دانش فنی و اقتصادی به منظور افزایش تولید اکتفا کرد، بلکه دانش لازم برای بهسازی شرایط زیستی در زمینه‌های بهداشت و تغذیه، اقتصاد خانواده، حقوق شهروندان و وظایف آنان را باید مدنظر قرار داد. آموزش فرهنگی نیز جزو جدایی‌ناپذیر آموزش بزرگسالان محسوب می‌شود. یک ملت باید ارزش میراث فرهنگی خود را بشناسد و به آن ارجحیت دهد و در حفظ و غنای آن بکوشد. امروزه موضوع آزادی‌های فردی، حرکت در جهت محرومان، رهایی ملتی از یوغ ملتی دیگر، ریشه‌کنی گرسنگی و ارتقاء صلح در جهان از اجزای لاینفک آموزش بزرگسالان شده است (Farjami, 1998).

در کشور ما فرایند آموزش بزرگسالان در دهه‌های اخیر شاهد تغییرات و تحولات زیادی جهت بهینه‌سازی آن بوده، اما اقداماتی که توسط دست‌اندرکاران انجام گرفته، اغلب بدون تحلیل و شناخت مسائل بنیادی آموزش بزرگسالان در کشورهای دیگر صورت گرفته و نتیجه آن دوباره کاری و اتلاف وقت و هزینه‌های بسیار بوده است. همچنین، مدلی جهت سنجش و ارزیابی آموزش بزرگسالان در کشور به‌طور جامع ارائه نشده است؛ لذا در این تحقیق طراحی و اعتبارسنجی مدل سنجش آموزش بزرگسالان در مراکز مشاوره و توانبخشی هدف اصلی تحقیق می‌باشد. نکته مهم دیگر در آموزش بزرگسالان تفهیم این اصل برای یادگیرندگان است که آموزش همیشه از طریق تعلیم و تربیت رسمی صورت نمی‌گیرد بلکه یادگیری مداوم باید در همه شرایط کاری بزرگسالان طوری نهادینه شود که هر بزرگسالی به‌طور خودکار به سوی یادگیری سوق داده شود و همه مسائل زندگی همچون مسافرت‌ها و دیگر رویدادهای زندگی درسی برای آموختن باشد. وضعیت فعلی آموزش بزرگسالان در ایران نشان می‌دهد که شیوه‌های آموزش در بهبود زندگی مردم تأثیر چندانی مطلوبی نداشته است و دارای موانع و نواقصی است که باید برطرف شود. (Tarzi, Parsa, & Afkane (2020) در پژوهشی دریافتند که به منظور اثربخشی بیشتر آموزش بزرگسالان باید به مؤلفه‌های مختلف فردی، آموزشی و حمایتی توجه ویژه داشت. همچنین، تحقیقات (Mogezi (2013, Sim (2011, Basturk (2012), Heris & Has (2008, cited in Omidian et al., 2017), Ahmadi (2004)

Aghayousefi, Siahjani, & Yazdkhasti (2017) Solman et al. (2011, cited in Omidian et al., 2017) و Ramezani, Mehni, & Azizi (2019) و Inder Fozdar, Kumar, & Saxena (2007) در ارتباط با اثربخشی دوره‌های آموزش بزرگسالان صورت گرفته است. با این وجود تحقیقی در ارتباط با آموزش بزرگسالان در مراکز مشاوره و توانبخشی صورت نگرفته است. با توجه به آنچه گذشت، می‌توان به اهمیت و ضرورت تحقیق درباره مدل سنجش آموزش‌های بزرگسالان در مراکز مشاوره و توانبخشی پی برد. در این تحقیق جامعه مورد هدف مراجعین بزرگسال در سنین بالای ۳۵ سال به بالا به مراکز مشاوره و توانبخشی است. علت انتخاب این جامعه آماری از این جهت است که اولاً بزرگسالان معمولاً در این سن از دوره جوانی فاصله گرفته و دوماً مراکز مشاوره و توانبخشی تنهای جایی است که افراد با اعتماد بیشتری جهت توانمند شدن، افزایش آگاهی و امید به زندگی به آن‌ها مراجعه می‌کنند. از این رو مسئله اصلی پژوهش حاضر طراحی و اعتبارسنجی مدل سنجش آموزش بزرگسالان در مراکز مشاوره و توانبخشی است. بنابراین برای سنجش و اندازه‌گیری آموزش بزرگسالان، وجود الگوی مناسب ضروری است. با توجه به فقدان الگوی آموزش بزرگسالان هم‌راستا و متناسب با ارزش‌های ایرانی-اسلامی، آموزش‌های بومی، رسالت و مأموریت‌های مراکز مشاوره و توانبخشی، مسئله اصلی پژوهش، این است که نشان دهد، مدل مناسب شناسایی و سنجش آموزش بزرگسالان کدام است و چه ابعاد و مؤلفه‌هایی در مدل موردنظر تأثیر دارند؟

روش

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

روش مورد استفاده این پژوهش از نوع آمیخته-اکتشافی بود. لذا هدف پژوهش حاضر این بود که ابزاری متناسب با نمونه آماری را به وسیله تحلیل اکتشافی و مصاحبه میدانی از خبرگان طراحی نموده و سپس به اعتباریابی آن پرداخته شود. جامعه و نمونه آماری پژوهش شامل مراجعین بزرگسال در سنین بالای ۳۵ سال به بالا به مراکز مشاوره و توانبخشی بودند. در مرحله اول از نمونه‌گیری هدفمند و راهبرد تغییرات پیشینه، استفاده شد. در ابتدا، با افرادی که خبرگان این حوزه بوده و آموزش بزرگسالان را خوب می‌شناختند و به نظر می‌رسید در

مورد آموزش بزرگسالان تجربه، آگاهی و دیدگاه‌های متفاوتی داشته باشند، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شد و ضمن مصاحبه از آن‌ها خواسته شد تا تجربه‌های دیگری را که در این زمینه صاحب نظر هستند، معرفی نمایند که اشاره به نمونه‌گیری گلوله برفی در پژوهش‌های کیفی دارد. به این ترتیب، نمونه‌گیری تا زمانی ادامه پیدا کرد که فرایند اکتشاف و تجزیه و تحلیل به نقطه اشباع نظری داده رسید. نمونه‌ها در بخش کیفی تحقیق و مصاحبه ۱۲ نفر بودند.

ابزار پژوهش

ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه‌های نیمه‌ساختمند بود. با توجه به مبانی نظری پژوهش و اسناد بررسی شده، ۱۸ سؤال باز پاسخ برای مصاحبه تهیه شد. ابهامات بعضی از سؤالات در جریان مصاحبه‌های اولیه رفع و اصلاح شد. همچنین ۱۵ سؤال دیگر در جریان مصاحبه‌ها شکل گرفت که این سؤالات هم از نفرات بعدی پرسیده می‌شد که نهایتاً سؤالات مصاحبه به ۳۳ سؤال رسید. برای اعتبارسنجی کیفی مؤلفه‌ها و شاخص‌های مدل از پرسشنامه دلفی فازی استفاده شد. بعد از مرحله دلفی فازی، فهرست ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های شناسایی شده در اختیار چند نفر از اساتید دانشگاه و مدیران وزارت کشور که در حوزه آموزش‌های بزرگسالان تخصص داشتند، قرار گرفت که از صحیح و مناسب بودن معادل و اصطلاحات انتخاب‌شده برای نام‌گذاری ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها اطمینان حاصل شد.

داده‌های حاصل از مصاحبه به روش تحلیل تم که شامل کدگذاری، شناسایی تم‌ها یا الگوهای معانی، طبقه‌بندی داده‌ها براساس تم‌ها و درنهایت تفسیر ساختارهای تماتیک منتج شده بر اساس شباهت‌ها، روابط، الگوهای فراگیر، سازه‌های نظری یا اصول تشریحی است؛ تجزیه و تحلیل شد. درنهایت با توجه به تم‌های شناسایی شده، ابعاد، مؤلفه و شاخص‌های مدل اولیه پژوهش ترسیم شد.

به منظور افزایش روایی پژوهش سعی شد تا از مشارکت‌کنندگانی استفاده شود که در حوزه مربوطه، صاحب تخصص و از انگیزه و تمایل کافی برخوردار باشند. از دوره‌های متعددی در اجرای پرسشنامه‌های دلفی فازی استفاده شد. روایی ظاهری سؤالات مصاحبه و پرسشنامه مرحله

مقدماتی دلفی توسط تعدادی از اساتید مدیریت، رفتار سازمانی و علوم تربیتی بررسی و تأیید شد. به منظور بررسی روایی داده‌های جمع‌آوری شده از مصاحبه، از نظرات متخصصان و بازبینی توسط آنان استفاده شد. پایایی در مصاحبه در مراحل چون موقعیت مصاحبه، نسخه‌برداری و تحلیل مطرح می‌شود (Abbaspour, Karimi, Abdullahi, & Taghavi Fard, 2018). در پژوهش کنونی برای محاسبه پایایی مصاحبه‌های انجام گرفته، از پایایی بازآزمون و روش توافق درون موضوعی بین دو کدگذار استفاده شده است.

یافته‌ها

سؤال اصلی پژوهش این بود که مدل مناسب شناسایی و سنجش آموزش بزرگسالان کدام است و ابعاد و مؤلفه‌هایی که در مدل تحقیق اثرگذارند، کدامند؟ در جهت پاسخ به این سؤال تحقیق پس از انجام هر مصاحبه، داده‌های گردآوری شده در قالب فایل ورد وارد نرم‌افزار N-vivo 10 برای انجام تحلیل، کدگذاری شد. پس از انجام ۱۲ مصاحبه کدها به حد اشباع نظری رسید و مصاحبه‌ها متوقف شد. در متن حاصل از انجام ۱۲ مصاحبه تعداد ۱۶۵ کدگذاری صورت گرفت. فرایند شناسایی کدها رفت و برگشتی بود. در متن مصاحبه‌ها برخی از کدهای شناسایی شده دارای چندین فراوانی بودند؛ به عبارت دیگر از بین ۱۶۵ کدگذاری تعداد ۱۲۸ کدگذاری انجام شده منحصر به فرد و قابل نتیجه‌گیری بوده‌اند. خلاصه‌ای از منابع مصاحبه در جدول ۱ آمده است.

Table 1. Summary report of interview sources

Number of paragraphs	Number of coding	Number of referrals	Interviewees
12	7	9	1
14	9	12	2
15	10	13	3
16	11	14	4
15	11	12	5
18	13	16	6
12	8	10	7
21	13	17	8
17	11	14	9
19	10	15	10
19	12	16	11
20	13	17	12

گام بعدی پس از کدگذاری متون، تحلیل، ترکیب و تلفیق کدها در قالب مفاهیم است. در این گام کدهای شناسایی شده براساس میزان تشابه مفهومی، دسته‌بندی و ترکیب‌شده و ۴۸ مفهوم استخراج شد که در نرم‌افزار در قالب گره آزاد مشخص می‌شوند. در نهایت، مفاهیم شناسایی شده براساس شهود و درک پژوهشگر از موضوع مورد بررسی و با توجه به وجه اشتراک مفاهیم، در قالب تم‌ها یا برحسب نیاز در قالب تم‌های فرعی و سیستم‌های اصلی دسته‌بندی شدند. این فرایند تا زمانی ادامه پیدا کرد که تمامی مفاهیم به تم‌های مربوطه تخصیص یافت. در پژوهش حاضر پس از تخصیص کلیه مفاهیم به تم‌های فرعی و سپس دسته‌بندی تم‌های فرعی در قالب تم‌های اصلی، فرایند مذکور چندین بار مورد بازنگری قرار گرفت. در واقع تم‌های فرعی و تم‌های اصلی بارها پالایش شده و در مواردی تفکیک، ترکیب، حذف و اضافه شدند. تا در نهایت یک نقشه تماتیک راضی‌کننده از داده‌ها به دست آمد. این نقشه تماتیک شامل ۴۸ مفهوم، ۱۰ تم فرعی و ۶ تم اصلی است.

نتایج دلفی فازی برای اعتبارسنجی الگوی طراحی شده

برای اطمینان از اینکه ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های استخراج شده از مصاحبه‌ها واقعی بوده و برای رسیدن به اجماع در زمینه مؤلفه‌ها و شاخص‌های شناسایی شده و بررسی اعتبار مدل اولیه، از فن دلفی فازی استفاده شد (Abbaspoor et al, 2018). فن دلفی فازی هم در سطح مؤلفه‌ها و هم در سطح شاخص‌ها مورد استفاده قرار گرفت که در ادامه مراحل و نتایج دلفی فازی در سطح مؤلفه‌ها ارائه شده است.

پرسشنامه دلفی فازی با هدف کسب نظر خبرگان راجع به میزان موافقت آن‌ها با مؤلفه‌های شناسایی شده، طراحی می‌شود (Abbaspoor et al, 2018)، لذا خبرگان از طریق متغیرهای کلامی نظیر: (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) میزان موافقت خود را ابراز نمودند. اعداد فازی قطعی شده با استفاده از فرمول مینکوسکی^۱ به شکل زیر محاسبه شده است:

$$x = m + \frac{\beta - \alpha}{4}$$

1- Minkoveski

نظرسنجی مرحله اول مربوط به مؤلفه‌ها

در این مرحله، مؤلفه‌های شناسایی شده، در قالب پرسشنامه به خبرگان ارسال و میزان موافقت آن‌ها با مؤلفه‌ها اخذ شد. با توجه به گزینه‌های پیشنهادی و متغیرهای زبانی تعریف شده در پرسشنامه میانگین فازی هر کدام از مؤلفه‌ها محاسبه شد.

نظرسنجی مرحله دوم مربوط به مؤلفه‌ها

در این مرحله، پرسشنامه دوم تهیه شد و همراه با نقطه نظر قبلی هر فرد و میزان اختلاف دیدگاه سایر خبرگان، مجدداً به اعضای گروه خبره ارسال شد. خبرگان نیز مجدداً نظراتشان را در مورد مؤلفه‌ها ارائه کردند. نتایج شمارش پاسخ‌های ارائه شده در مرحله دوم مورد تحلیل قرار گرفته و در جدول ۲ ارائه شده است.

Table 2. The average views of the experts obtained from the second stage survey related to the components

Components	Triangular fuzzy mean			De-fuzzy mean	The difference between the first and second stage
	β	α	m		
Electronic training	0.09	0.11	0.15	0.42	0.05
Temporal and spatial constraints	0.15	0.06	0.17	0.38	0.11
How to evaluate	0.18	0.30	0.68	0.43	0.02
Creating an atmosphere of understanding and trust between teacher and adult	0.15	0.14	0.16	0.64	0.04
Training with care against slipping	0.09	0.10	0.14	0.46	0.04
Strengthen technical training	0.11	0.14	0.15	0.76	0.01
Specialization of trainings	0.15	0.03	0.15	0.49	0.01
Adequate budget allocation	0.09	0.40	0.74	0.53	0.05
Expand group training	0.07	0.16	0.13	0.54	0.06
Sharing knowledge	0.19	0.08	0.12	0.62	0

با توجه به دیدگاه‌های ارائه شده در مرحله اول و مقایسه آن با نتایج این مرحله، در صورتی که اختلاف بین دو مرحله کمتر از حد آستانه خیلی کم (۰/۱) باشد، در این صورت، فرایند نظرسنجی متوقف می‌شود (cited in Abbaspoor et al, 2018).

همان‌گونه که جدول ۲ نشان می‌دهد در ۹ مؤلفه، اعضای گروه خبره به وحدت نظر رسیده‌اند و میزان اختلاف نظر در مراحل اول و دوم کمتر از حد آستانه خیلی کم (۰/۱) بود، لذا نظرسنجی درخصوص مؤلفه‌های فوق متوقف شد.

نظرسنجی مرحله سوم مربوط به مؤلفه‌ها

در این مرحله پرسشنامه سوم تهیه شد و همراه با نقطه نظر قبلی هر فرد و میزان اختلاف آن‌ها با میانگین دیدگاه سایر خبرگان، مجدداً به خبرگان ارسال شد. با این تفاوت که در این مرحله از مؤلفه‌های موجود در مرحله قبل، ۹ مورد متوقف شد و نظرسنجی در مورد یک مؤلفه باقی مانده صورت گرفته است. باتوجه به میانگین فازی، نتایج شمارش داده‌ها در جدول ۳ آورده شده است.

Table 3. Average views obtained from the third stage of the component survey

Components	Triangular fuzzy mean			De-fuzzy mean	The difference between the first and second stage
	β	α	m		
Temporal and spatial constraints	0.14	0.03	0.15	0.49	0.04

نتایج دلفی فازی نشان داد که هر ۱۲ خبره در مورد مؤلفه‌های استخراج شده از مصاحبه‌ها، اجماع نظر دارند، بنابراین این مؤلفه‌ها را می‌توان به عنوان مؤلفه‌های الگوی نهایی آموزش بزرگسالان در نظر گرفت. محاسبات دلفی فازی برای ۴۸ شاخص به دست آمده هم انجام شد که با توجه به زیاد بودن تعداد شاخص‌ها از ذکر محاسبات آن‌ها خودداری شد. باید اشاره کرد اختلاف میانگین نظرات مرحله دوم و سوم خبرگان برای شاخص‌های طول مدت دوره، قوانین و مقررات، نگرش و فضای مجازی بالای یک دهم بود که این نتایج حاکی از آن است که این موارد جزء شاخص‌های آموزش بزرگسالان نیستند و از شاخص‌های مدل حذف شدند. بنابراین، مدل تأیید شده از طریق دلفی فازی شامل ۶ بعد، ۱۰ مؤلفه و ۴۸ شاخص می‌باشد.

استانداردسازی ابعاد و مؤلفه‌ها از طریق متخصصان موضوعی

بعد از مرحله دلفی فازی، فهرست ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های شناسایی شده در اختیار ۱۵ نفر از خبرگان خارج از مراکز مشاوره و توانبخشی (۸ نفر از اساتید دانشگاه و ۷ نفر از دانشجویان دکتری) که در دسترس بوده و با مبانی نظری آموزش بزرگسالان آشنا بودند، قرار گرفت. اساتید و دانشجویان از دانشگاه‌های محقق اردبیلی، شهید بهشتی، خوارزمی و ارومیه

و در رشته‌های مدیریت و علوم تربیتی بودند.

از این تعداد ۱۱ نفر همکاری کردند و نظراتشان را به پژوهشگر منعکس نمودند که اصلاحات انجام شده به این شرح است: آموزش از راه دور به جای آموزش الکترونیکی؛ ایجاد انگیزه و نگرش مثبت به جای ایجاد فضایی از تفاهم و اعتماد بین معلم و بزرگسال؛ ارزشیابی به جای نحوه ارزشیابی؛ تخصصی کردن آموزش‌ها به جای تخصصی شدن آموزش‌ها.

خبرگان اشاره شده نسبت به نام‌گذاری ۴۵ مورد باقی مانده از فهرست ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها رضایت داشته و اعلام کردند که اصطلاحات به کار گرفته شده، علمی و مرتبط با ادبیات آموزش بزرگسالان است. با اصلاحات انجام گرفته از صحیح و مناسب بودن معادل و اصطلاحات انتخاب شده برای نام‌گذاری ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مدل طراحی شده، اطمینان حاصل شد. به این ترتیب مدل نهایی سنجش آموزش بزرگسالان در مراکز مشاوره و توانبخشی به شرح جدول ۴ و نمودار ۱ ارائه می‌شود.

Table 4. Dimensions, components and indicators of the adult education model in counseling and rehabilitation centers

Row	Dimensions title	Title of components	Standardized values	Significant values
1	Orbital group	Expand group training (A)	0.34	13.94
		Sharing knowledge (B)	0.52	21.82
2	Motivating	Creating positive motivation and attitude (C)	0.48	22.53
		Specialize trainings (D)	0.61	19.48
3	the budget	Adequate budget allocation (E)	0.29	36.74
4	Pay attention to restrictions	Time and space constraints (F)	0.38	50.49
5	Accuracy of practice in training	Training with care against slipping (G)	0.40	29.16
		Strengthen technical training (H)	0.32	31.08
6	Proportion	Distance Learning (I)	0.44	30.11
		How to evaluate (J)	0.46	27.53

Figure 1. The final model for measuring adult education in counseling and rehabilitation centers

بحث و نتیجه گیری

برای پاسخ به سؤالات پژوهش از کنکاش ذهن مدیران و کارکنان مراکز مشاوره و توانبخشی و مراکز تابعه و تحلیل تم مصاحبه‌های صورت گرفته با آن‌ها استفاده شد. بعد از مرور ادبیات تحقیق، با توجه به دلایل ذکر شده، مدل آموزش بزرگسالان به‌عنوان راهنمای محقق و مدل مفهومی انتخاب شد. با تحلیل مصاحبه‌ها، ۴۸ مضمون استخراج شد که این مضامین در قالب ۱۰ تم فرعی طبقه‌بندی شدند و نهایتاً مؤلفه‌ها هم در یک دسته‌بندی کلی تری قرار گرفتند. به این ترتیب، ۶ بُعد اصلی شامل گروه‌مداری، ایجاد انگیزه، بودجه، توجه به محدودیت‌ها، دقت عمل در آموزش و تناسب برای مدل سنجش آموزش بزرگسالان در مراکز مشاوره و توانبخشی، شناسایی شد. مؤلفه‌های هر کدام از ابعاد در جدول ۴ مشاهده می‌شود. توجه ویژه به آموزش بزرگسالان و اداره تخصصی مراکز آموزشی این گروه در جامعه از ویژگی‌های جوامع توسعه‌یافته است لذا امروزه جوامع بشری پیشرفته به اجرای برنامه سوادآموزی اکتفا نکرده و برنامه آموزش بزرگسالان را مورد توجه قرار داده‌اند که

سوادآموزی قسمتی از آن را تشکیل می‌دهد. تحقیقات حاکی از تفاوت فاحش شیوه‌های یادگیری بزرگسالان و خردسالان است. به‌علاوه، از آنجایی‌که در روند یادگیری نوع برخورد بزرگسالان همانند کودکان نیست، در آموزش بزرگسالان نمی‌توان از تکنیک‌های مورد استفاده در آموزش کودکان بهره جست و لازم است بیشتر به الگوی عملی به جای الگوهای محتوایی و تئوری پیردازیم (Basturk, 2012).

لازم به ذکر است که بزرگسالان در دسترسی به منابع اطلاعاتی و دانش‌اندوزی در مقایسه با خردسالان مهارت بیشتری دارند. در زمینه شیوه آموزش بزرگسالان نمی‌توان از تئوری مشخصی بهره جست که تمامی نیازهای آنان را برآورده نماید، چراکه نیازهای بزرگسالان متنوع است؛ آن‌ها با تجربیات و فرهنگ مختلف وارد محیط آموزشی می‌شوند (Elyas & Maryam, 1995). به هر تقدیر، با مراجعه به مجموعه‌ای از تئوری‌های متفاوت در زمینه یادگیری می‌توان به ماهیت متفاوت یادگیری بزرگسالان پی برد.

مراکز مشاوره و توانبخشی باید عوامل زمینه‌ای، محیطی و علّی حاصل از پژوهش حاضر را در نظر داشته باشند و در بازبینی مجدد برنامه‌های پیش‌رو به عوامل مورد اشاره در برنامه‌ریزی خود توجه کند. نکته قابل توجه این است که مراکز مشاوره و توانبخشی در سطح خرد و کلان، با عوامل زمینه‌ای، محیطی و علّی مورد اشاره پژوهش حاضر روبرو هستند و از طرفی در برنامه‌های جاری خود به صورت جدی بدان توجهی نشده و حتی راهبردهایی که در پژوهش حاضر بدان اشاره شده است نیز تحت تأثیر این عوامل خواهند بود.

تقدیر و تشکر

از همه اساتید علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه محقق اردبیلی که در اجرای این تحقیق ما را یاری نمودند تشکر می‌نمایم. همچنین از همه عزیزانی که در اجرای تحقیق در مراکز مشاوره و توانبخشی کمک کرده‌اند نیز تشکر به عمل می‌آید.

تضاد منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

References

- Abbaspour, A., Karimi, A., Abdullahi, H., & Taghavi Fard, M. (2018). Designing and validating a model for measuring the organizational culture of Kurdistan province. *Human Resource Management Research, 10*(2), 125-156. (Persian)
- Aghayousefi, A., Siahjani, L., Yazdkhasti, H. (2017). Relationship between Personality Traits and Organizational Procrastination in Hospital Employees. *Industrial and Organizational Psychology Studies, 3*(2), 41-64.
- Ahmadi, G (2004). *Memory and learning: New methods in adult education*. Tehran: Phoenix Publications. (Persian)
- Basturk, R. (2012). Investigation of elementary school teachers' perceptions and expectation about in-service education. *Hacettepe Universitesi Egitim Fakültesi Dergisi, 42*, 96-107.
- Elisa, J. L., & Merriam, S. B. (1995). *Philosophical foundations of adult education* (2nded.). Malabara, FL: Krieger Publishing Company.
- Farjami, H. (1998). *Adult education in different countries*. Mashhad: Astan Quds Razavi Islamic Research Foundation. (Persian)
- Glsanamloo, M. (2010). *Investigating the developments, prospects and new challenges of adult education in Iran and Germany*. MA Thesis, Allameh Tabatabai University, Tehran. (Persian)
- Inder Fozdar, B., Kumar, L. S., & Saxena, A. (2007) In-service teacher training programmed: An analysis of learner opinion on the effectiveness of the programmed Malaysian. *Journal of Distance Education, 9*(2), 65-87.
- Mogezi, M. (2013). *Review the appropriateness of educational content inservice training with the educational needs of primary school teachers in Susa city*. MA thesis, science and Research University of Alborz. (Persian)
- Omidian, F., Dehghani, M., & Romzi, H. (2017). Investigating the implementation and effect of holding in-service adult education courses on the performance of primary school principals in Iran. *Development of Jundishapur Education, 8*(1), 20-33. (Persian)
- Ramezani, S., Mehni, O., & Azizi, N. (2019). The challenges of the adult education and solutions for improvement: grounded theory. *Strategic Studies of Public Policy, 8*(29), 115-134. (Persian)
- Sim, J. Y. (2011). *The impact of in-service teacher training: a case study of teachers' classroom practice and perception change*. PhD Dissertation, University of Warwick, Coventry, England, UK.
- Talebi, M., Karami, F., & Gioutaj, H. (2020). Relationship between personality types and religious orientations with burnout in counselors of counseling centers and hospitals in Yazd. *Journal of Industrial and Organizational Psychology Studies, 7*(1), 123-142. (Persian)

Tarzi, M., Parsa Moin, K., & Afkaneh, S. (2020). The effect of demographic characteristics, training program and managers 'support on the effectiveness of in-service training courses Bank. *Iranian Sociological Association of Education*, 13(1), 112-120. (Persian)

© 2020 Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0 license) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).